

بررسی تأثیر هشت هفته بازتوانی قلبی بر شاخص‌های عملکردی فشار خون سیستولی و دیاستولی، ضربان قلب استراحتی و ظرفیت عملکردی $VO_{2\text{max}}$ و MET در بیماران مرد ۵۵ تا ۷۰ ساله با جراحی پیوند عروق کرونر

فخرالدین مهدوی: دانشجوی دکتری گروه فیزیولوژی ورزش، واحد دامغان، دانشگاه آزاد اسلامی، دامغان، ایران

طاهره باقرپور: استادیار، گروه فیزیولوژی ورزش، واحد دامغان، دانشگاه آزاد اسلامی، دامغان، ایران (* نویسنده مسئول) bagherpoor_ta@yahoo.com

نعمت‌ا... نعمتی: دانشیار، گروه فیزیولوژی ورزش، واحد دامغان، دانشگاه آزاد اسلامی، دامغان، ایران

چکیده

کلیدواژه‌ها

بازتوانی قلبی،
شاخص‌های عملکردی فشار خون سیستولی و دیاستولی، ضربان قلب استراحتی، عروق کرونر، پیوند قلب

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۲۶
تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۱۱/۱۸

زمینه و هدف: بیماری‌های قلبی عروقی، علت اصلی مرگ را در سراسر دنیا تشکیل می‌دهند بنابراین هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر هشت هفته بازتوانی قلبی بر شاخص‌های عملکردی فشار خون سیستولی و دیاستولی، ضربان قلب استراحتی و ظرفیت عملکردی حداکثر اکسیژن مصرفی و MET در بیماران مرد ۵۵ تا ۷۰ ساله با جراحی پیوند عروق کرونر بود.

روش کار: جامعه آماری‌این مطالعه نیمه تجربی شامل ۱۲۰ نفر از بیماران مرد مراجعه کننده به مرکز قلب ساری بود که از این میان ۴۰ نفر برگزیده شدند. سپس به طور تصادفی و مساوی به گروه‌های ۲۰ نفره کنترل و مداخله درمانی با توانی قلبی ورزشی تقسیم شدند. برنامه بازتوانی قلبی ورزشی شامل ۲۴ جلسه به صورت ۳ روز در هفته به مدت ۲ ماه بود که شامل ۱۵ دقیقه گرم کردن، ۳۰ دقیقه ترمیل و ۲۰ دقیقه سرد کردن بود. جهت تجزیه و تحلیل اماری از آزمون t مستقل استفاده گردید.

یافته‌ها: نتایج نشان داد هشت هفته بازتوانی قلبی بر بهبود فشار خون سیستولی، دیاستولی، بهبود ضربان قلب و بهبود ظرفیت عملکردی حداکثر اکسیژن مصرفی و MET در بیماران مرد ۵۵ تا ۷۰ ساله با جراحی پیوند عروق کرونر تأثیر دارد.

نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان داد که بازتوانی قلبی ورزشی ظرفیت عملکردی بیماران عروق کرونری را بهبود می‌بخشد و در نتیجه پیشنهاد می‌شود به منظور کنترل ریسک فاكتورهای فشارخون سیستولی و دیاستولی برای درمان بیمارانی که جراحی پیوند عروق کرونر انجام داده‌اند، از برنامه‌های بازتوانی قلبی به صورت دوره‌ای استفاده شود.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

شیوه استناد به این مقاله:

Mahdavi F, Bagherpoor T, Nemati N. Evaluating the Effect of Eight Weeks of Cardiac Rehabilitation on Functional Indices of Systolic and Diastolic Blood Pressure, Resting Heart Rate and Functional Capacity of $VO_{2\text{max}}$ and MET in Male Patients 55-70 Years Old with Coronary Artery Bypass Graft Surgery. Razi J Med Sci. 2023;29(11):233-240.

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC-SA 3.0 صورت گرفته است.

Original Article

Evaluating the Effect of Eight Weeks of Cardiac Rehabilitation on Functional Indices of Systolic and Diastolic Blood Pressure, Resting Heart Rate and Functional Capacity of VO₂max and MET in Male Patients 55-70 Years Old with Coronary Artery Bypass Graft Surgery

Fakhrodin Mahdavi: PhD Student Department of Exercise Physiology, Damghan Branch, Islamic Azad University, Damghan, Iran

Tahereh Bagherpoor: Assistant Professor Department of Exercise Physiology, Damghan Branch, Islamic Azad University, Damghan, Iran (* Corresponding author) bagherpoor_ta@yahoo.com

Nematolah Nemati: Associate Professor Department of Exercise Physiology, Damghan Branch, Islamic Azad University, Damghan, Iran

Abstract

Background & Aims: Cardiovascular diseases are the main cause of death worldwide. Globally, 30% of deaths (approximately 17 million deaths per year) are attributable to cardiovascular diseases. In 2006 alone, the estimated total direct and indirect costs associated with the treatment of cardiovascular diseases exceeded 400 billion dollars. Currently, in Iran, insurance organizations only bear a limited part of cardiac rehabilitation costs, while taking into account the impact of these programs in secondary prevention and reducing the incidence of cardiovascular events and as a result reducing the treatment costs imposed on this Organizations will focus on covering cardiac rehabilitation programs both for the benefit of the patient and for the benefit of the insurance organizations. According to the mentioned studies and many other studies and the high and increasing prevalence of cardiovascular diseases in Iran, and on the other hand, the clinical advantages of cardiac rehabilitation in coronary artery transplant patients, including secondary prevention and preventing disease recurrence and improving the quality of life, are necessary and The importance of this research is clear. Cardiovascular diseases are the main cause of death all over the world, so the purpose of this study is to investigate the effect of eight weeks of cardiac rehabilitation on the functional indices of systolic and diastolic blood pressure, resting heart rate, vo₂max and MET functional capacity in male patients 55 Coronary artery transplant surgery up to 70 years old.

Methods: The research method is semi-experimental with a pre-test and post-test design. The statistical population of this research consisted of 120 male coronary artery transplant patients aged 55 to 70 years who referred to the Sari Heart Center. The statistical sample included 40 people who lived in Sari city and underwent coronary artery transplant surgery for at least 2 months and at most 4 months. Then they were randomly and equally divided into 2 groups of 20 people, control and therapeutic intervention of cardio sports rehabilitation. In this research, in order to measure the resting heart rate HR H before the test of two control and cardio exercise rehabilitation groups, therefore the best time to determine the heart rate in the morning after waking up is one hour after breakfast and without intense physical activity in a state of rest. For 20 minutes, the subjects of the two groups sat on a chair and were measured. All the subjects were advised to sleep early the night before and avoid any kind of stress. The systolic and diastolic blood pressures of the two groups

Keywords

Cardiac Rehabilitation,
Systolic Blood Pressure,
Diastole,
Resting Heart Rate,
Coronary Artery,
Heart Transplant

Received: 17/12/2022

Published: 07/02/2023

were measured before the test using a dial sphygmomanometer. The time of assessment was two hours after breakfast, and the subjects were advised to refrain from smoking, vigorous physical activity, and drinking for one hour before any use of cigarettes. Avoid coffee and caffeinated drinks and sit quietly for 20 minutes and wear comfortable clothes. 12 hours before the test, blood lipid profile was taken from the subjects of both the control and cardiac rehabilitation groups fasting. The sample required for the test was 10 cc from the brachial vein immediately without delay for the actual values after lying on the bed. 24 hours. Before the test, in consultation with a cardiologist, reduce the dose of heart and blood pressure medications such as Inderal and Atenolol. Also, asthmatic patients should carry a special spray and wear comfortable clothes and shoes for the test, and avoid caffeinated drinks and cigarettes 24 hours before. Cardio sports rehabilitation program consisted of 24 sessions 3 days a week for 2 months, which included 15 minutes of warm-up, 30 minutes of treadmill and 20 minutes of stationary bike, and 20 minutes of stationary bike and 15 minutes of cooling down. To investigate and compare pre-test and post-test variables between two groups, independent parametric t-test was used. Data analysis was done using spss software. The significance level was $p<0.5$.

Results: The results showed that eight weeks of cardiac rehabilitation has an effect on the improvement of systolic blood pressure (SBP), diastolic blood pressure (DBP), improvement of heart rate and improvement of vo2max and MEt functional capacity in male patients aged 55 to 70 undergoing coronary artery bypass surgery.

Conclusion: The findings of the current research have shown the effect of a cardiac rehabilitation course on the improvement of hemodynamic indicators and functional capacity, considering the high prevalence of cardiovascular diseases in the country, and on the other hand, the high per capita consumption of drugs and their high costs, and the high importance of cardiac sports rehabilitation in improving The quality of life of heart patients, including coronary artery transplantation, is necessary and necessary to pay more attention to the category of cardiac rehabilitation and to build clinics and centers for it. The findings showed that cardio sports rehabilitation reduces the risk of coronary atherosclerosis by improving heart rate and as a result of heart attack and ischemic diseases. In order to control the risk factors of systolic and diastolic blood pressure in patients who have undergone coronary artery bypass graft surgery (CABG), it is suggested to periodically use cardiac rehabilitation programs for their treatment.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Mahdavi F, Bagherpoor T, Nemati N. Evaluating the Effect of Eight Weeks of Cardiac Rehabilitation on Functional Indices of Systolic and Diastolic Blood Pressure, Resting Heart Rate and Functional Capacity of VO₂max and MEt in Male Patients 55-70 Years Old with Coronary Artery Bypass Graft Surgery. Razi J Med Sci. 2023;29(11):233-240.

*This work is published under CC BY-NC-SA 3.0 licence.

(Kushwaha) و همکاران (۲۰۲۲) اثر هر دو برنامه تمرین ورزشی ترکیبی و مقاومتی در کاهش فشار خون در حالت استراحت به عنوان یک ابزار بی خطر و مؤثر غیردارویی نشان داده شده است (۱۰). در مقایسه پاسخ به برنامه بازتوانی قلب در مردان و زنان مبتلا به بیماری عروق کرونری محققان نشان دادند که هر دو گروه احتمالاً از برنامه ورزشی بازتوانی که شامل کار با دستگاه های ترمیمی و چرخ کارسنج بازو و پا بوده، به طور یکسان تاثیر می پذیرند. آن ها اثر برنامه بازتوانی بر پارامتر ظرفیت عملکردی حداکثر اکسیژن مصرفی و (Metabolic Equivalent of Task) MET بر حسب آزمون شش دقیقه راه رفت و ظرفیت تحمل ورزشی بر حسب آزمون تست ورزش افراد را قبل و بعد از دوره تمرینی بررسی کردند که تفاوت آن بین دو گروه معنی دار بود (۱۱). شیوع بیماری های قلبی عروقی در کشورمان در حال افزایش است. براساس آمارهای رسمی وزارت بهداشت بیش از ۴۶ درصد مرگ و میرها در کشورمان ناشی از بیماری های قلبی و عروقی می باشد به طوری که ایران رکوددار بالاترین آمار مرگ قلبی در جهان است. در مطالعه ای تحقیقی پژوهشگران به این نتیجه رسیده اند که بازتوانی قلبی موجب افزایش سالهای با کیفیت زندگی به میزان ۱۶ سال شده و موجب کاهش هزینه اثربخشی می شود (۱۲). کویندری (Quindry) و همکاران (۲۰۱۹) نیز نشان داده اند که بازتوانی قلبی در کاهش کلسترول و ریسک فاکتورهای عروقی فشار خون بالا و در نتیجه کاهش مرگ و میر موثر می باشد (۱۳). از طرفی میزان MET و حداکثر اکسیژن مصرفی بیماران بعد از دوره بازتوانی به طور معنی داری افزایش یافته و ضربان قلب استراحتی کاهش یافت (۱۴). در پژوهش انجام شده توسط گیبونز (Gibbons) و همکاران (۲۰۲۱)، بعد از ۶ ماه تمرین استقامتی، فشار خون دیاستولیک و فشار خون میانگین به طور معنادار، در مقایسه با گروه کنترل و گروه مقاومتی کاهش پیدا کرد (۱۵). Saraste (۱۶) و همکاران (۲۰۲۰) در آنالیز نتایج پژوهش ها نشان داد که تمرین مقاومتی، فشار سیستولیک و دیاستولیک را به ترتیب $\frac{3}{2}$ و $\frac{3}{5}$ میلیمتر جیوه در بزرگسالان با فشار خون نرمال و مبتلا به پرفشاری خونی کاهش می دهد (۱۶).

مقدمه

بیماری های قلبی عروقی، علت اصلی مرگ را در سراسر دنیا تشکیل می دهند. در سطح جهان ۳۰ درصد از مرگ ها (تقريباً ۱۷ ميليون مرگ در سال) قابل انتساب به بیماری های قلبی عروقی هستند. تنها در سال ۲۰۰۶، برآورد کل هزینه مستقيم و غيرمستقيم مرتبط با درمان بیماری های قلبی عروقی بالغ بر ۴۰۰ ميليارد دلار بوده است (۱). فرناندز ربيو (-Fernández-Ribio) و همکاران (۲۰۲۲) بيان کرددند که بیماری های قلبی عروقی علت اصلی مرگ و میر در کل دنیا است و در بسیاری موارد پیوند عروق کرونر قلب CABG تنها راه در مان و افزایش طول عمر بیماران می باشد. از مهم ترین اقدامات جهت اثربخشی عمل جراحی قلب و کاهش عوارض آن، توانبخشی قلبی است (۲). در پژوهش انجمان قلب امریکا (۲۰۱۰) بيان شده است که مداخلات درمانی بازتوانی قلبی باعث کاهش فشار خون و ایجاد آتروواسکروز می شود (۳). همچنین در مطالعه ای توسط براون (Braun) و همکاران (۲۰۱۸) صورت گرفت نشان داده است که یک دوره بازتوانی قلبی از عود مجدد سکته قلبی می کا هد (۴). مطالعات کلیفتون (Clifton) و همکاران (۲۰۱۹) با مداخله تمرین های مداوم نشان داده است که ورزش های هوایی فشار خون سیستولیک و فشار خون دیاستولیک در بیماران با فشار خون اولیه را کاهش می دهد (۵). مطالعات دون (Dun) و همکاران (۲۰۱۹) اثر ضد فشارخونی تمرین استقامتی را در محدوده ۳ تا ۱۰/۵ میلیمتر جیوه برای فشار خون سیستولیک و ۲ تا ۷/۶ میلیمتر جیوه برای فشار خون دیاستولیک نشان داده اند (۶). محققان دیگر گزارش کرده اند که سه ماه تمرین هوایی منظم (به صورت پیاپی) منجر به افزایش ۳۰٪ خون شاهرگ وابسته به اندوتلیوم در مردان میاز سال و مسن تر بی تحرک می شود (۷). همچنین در تحقیقی نشان داده شد که یک مدت زمان کوتاه ورزش هوایی به مدت ۱۰ دقیقه می تواند کاهش قابل توجهی در فشار خون داشته باشد (۸). در مطالعه دیگری پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که یک دوره تمرین هوایی ۱۰ هفته ای در بیماران مبتلا به فشار خون باعث کاهش فشار خون و بهبود ضربان قلب استراحتی می شود (۹). به گزارش کوشاهوا

تردمیل به مدت ۳۰ دقیقه هر جلسه به این صورت بوده است که شروع با شدت ۵۰ تا ۶۰ درصد حداکثر ضربان قلب بدست آمده از فرمول کارونن بود. ۴ هفته اول با سرعت ۴ کیلومتر در ساعت با سطح شیبدار ۲ در صد بوده به صورتی که در هر جلسه در هر ۱۵ دقیقه یک درصد به شبیب و نیم کیلومتر در ساعت به سرعت تردمیل اضافه می‌شد و در ۴ هفته دوم، شدت ۶۰ تا ۷۰ در صد حداکثر ضربان قلب شروع و هر جلسه با سرعت ۴/۵ کیلومتر در ساعت و سطح شیبدار ۳ در صد آغاز شده و در دقیقه ۱۵ به سطح شبیب ۱ درصد و به سرعت ۳ دهم کیلومتر اضافه می‌شد (۱۲).

برنامه دوچرخه ثابت نیز به صورت ۵۰ تا ۶۰ درصد حداکثر ضربان قلب بیشینه در ۴ هفته اول که به صورت ۵۰ دور در دقیقه بود و در ۴ هفته دوم ۶۰ تا ۷۰ در صد حداکثر ضربان قلب بیشینه بود که شروع هر جلسه با ۶۰ دور در دقیقه به مدت ۲۰ دقیقه بود (۱۶).

در این تحقیق جهت اندازه‌گیری ضربان قلب استراحتی، از همه آزمودنی‌ها خواسته شد تا قبل از بلند شدن از رختخواب در زمان صبح و بدون انجام فعالیت فیزیکی شدید در حالت آرامش، تعداد ضربان قلب خود را در مدت زمان ۱۵ ثانیه شمرده و در عدد ۴ ضرب کنند تا تعداد ضربان قلب استراحتی در مدت یک دقیقه بدست آید و این فعالیت را در سه مرحله انجام دهند و بعد از اطمینان از نزدیک بودن اعداد بدست آمده، آن را یاددا شت نمایند و به عنوان ضربان قلب استراحتی در نظر بگیرند. فشار خون سیستولی و دیاستولی قبل از آزمون دو گروه به وسیله فشار سنج عقربه‌ای اندازه‌گیری شد. زمان ارزیابی دو ساعت بعد از صرف صبحانه بوده و به آزمودنی‌ها تو صیه شده بود که تا یک ساعت قبل از اندازه‌گیری فشار خون از هرگونه استفاده از سیگار، فعالیت فیزیکی شدید و مصرف قهوه و نوشیدنی‌های کافئین دار پرهیز کنند و به مدت ۲۰ دقیقه روی صندلی در آرامش بوده و لباس‌های راحت بپوشند (۱۱). آزمون ورزشی درجه بندی شده (Graded exercise test) برای ارزیابی ظرفیت عملکردی و تعیین شاخص حداکثر اکسیژن مصرفی آزمودنی‌ها استفاده شد. بدین صورت که سه ساعت بعد از صرف صبحانه از آزمودنی‌ها

در حال حاضر در ایران سازمان‌های بیمه‌گر تنها بخشی از هزینه‌های بازتوانی قلبی را به صورت محدود متقابل می‌شوند در حالی که با در نظر گرفتن تاثیر این برنامه‌ها در پیشگیری ثانویه و کاهش بروز حوادث قلبی عروقی و در نتیجه کاهش هزینه‌های درمانی تحمیل شده بر این سازمان‌ها، تمرکز بر تحت پوشش قراردادن برنامه‌های بازتوانی قلبی هم به نفع بیمار و هم به نفع سازمان‌های بیمه‌گر خواهد بود. با توجه به مطالعات ذکر شده و بسیاری از مطالعات دیگر و شیوع زیاد و روزافزون بیماری‌های قلبی و عروقی در ایران و از طرفی مزیت‌های بالینی بازتوانی قلبی در بیماران پیوند عروق کرونری از جمله پیشگیری ثانویه و جلوگیری از عود مجدد بیماری و بهبود کیفیت زندگی لزوم و اهمیت این پژوهش مشخص می‌شود. بر این اساس هدف از پژوهش حاضر بررسی تاثیر هشت هفته بازتوانی قلبی بر شاخص‌های عملکردی فشار خون سیستولی و دیاستولی و ضربان قلب استراحتی و ظرفیت عملکردی حداکثر اکسیژن مصرفی و MET در بیماران مرد ۵۵ تا ۷۰ ساله با جراحی پیوند عروق کرونر می‌باشد.

روش کار

روش تحقیق از نوع نیمه تجربی با طرح پیش آزمون و پس آزمون می‌باشد که در کمیسیون کد اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری با کد IR.IAU.SARI.REC.1401.084 جامعه آماری این تحقیق را ۱۲۰ نفر از بیماران مرد دامنه سنی ۵۵ تا ۷۰ سال با پیوند عروق کرونری مراجعه کننده به مرکز قلب ساری تشکیل دادند. نمونه آماری شامل ۴۰ نفر بود که ساکن شهر ساری بوده و تحت عمل جراحی پیوند عروق کرونری حداکثر ۴ ماه قرار گرفتند. سپس به طور تصادفی و مساوی در ۲ گروه ۲۰ نفره کنترل و مداخله درمانی بازتوانی قلبی ورزشی تقسیم بندی شدند.

برنامه بازتوانی قلبی ورزشی شامل ۲۴ جلسه به صورت ۳ روز در هفته به مدت ۲ ماه بود که شامل ۱۵ دقیقه گرم کردن، ۳۰ دقیقه تردمیل و ۲۰ دوچرخه ثابت و ۱۵ دقیقه سرد کردن بود. در این تحقیق پروتکل

قطع می‌گردید. پس از تعیین حداکثر اکسیژن م صرفی تو سط آزمون ورزشی، شاخص عملکردی MET هر دو گروه با استفاده از فرمول زیر اندازه گیری و ثبت گردید.
(۱۳)

۳/۵ / حداکثر اکسیژن م صرفی = MET (میلی گرم بر کیلوگرم در دقیقه)

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در از آزمون t مستقل استفاده گردید و تمامی تحلیل‌های آماری با استفاده از نرم افزار SPSS در سطح معناداری $p < 0.05$ انجام شد.

یافته‌ها

نتایج نشان داد از ۴۰ نفر نمونه افرادی که در گروه کنترل بوده اند، بر حسب سن دارای میانگین ۶۱/۵۵ سال با انحراف معیار ۳/۱۲ و افرادی که در گروه آزمایش بوده اند، بر حسب میانگین دارای میانگین ۶۶/۲۰ سال با انحراف معیار ۲/۶۹ می باشد. بر حسب فشار خون

هر دو گروه آزمون ورزش گرفته شد و به بیماران توصیه شده بود ۲۴ ساعت قبل آزمون با مشورت پزشک متخصص قلب دوز داروهای قلبی و فشارخون نظری ایندرال و اتنولول را کاهش دهنده و هنچنین بیماران آسمی اسپری مخصوص همراه داشته باشند و جهت انجام تست لباس‌ها و کفش راحت بپوشند و ۲۴ ساعت قبل از آزمون از مصرف نوشیدنی‌های کافیین دار و سیگار بپرهیزند و در هنگام آزمون ورزشی درجه بندی شده علایم ایسکمی قلبی، ناپایداری الکتریکی همودینامیکی با استفاده از پاسخ‌های الکتروگارديوگرافیکی، فشار سنج و استتسکوب (گوشی پزشکی) تحت بررسی بودند (۵).

در طی مدت زمان آزمون ورزش درجه بندی شده، الکتروگارديوگرام بیماران ارزیابی و ثبت می‌شده و در صورت بروز هر گونه مشکل اعم از افت قطعه ST نوار قلب و معکوس شدن موج T، درد قفسه سینه تست

جدول ۱- توصیف متغیرهای تحقیق

گروه	پیش آزمون	پس آزمون	انحراف معیار	انحراف معیار	انحراف معیار	انحراف معیار
فشار خون سیستولی			۶/۷۸	۱۳۳/۷۵	۵/۶۲	۱۲۹/۶۵
آزمایش			۱/۸۱	۱۱۷/۶۵	۵/۶۴	۱۳۱/۹۰
فشار خون دیاستولی			۲/۸۳	۸۵/۲۵	۲/۶۱	۸۵/۵۵
آزمایش			۲/۱۵	۷۶/۳۰	۲/۶۴	۸۵/۸۵
ضریبان قلب			۲/۶۸	۱۴۳/۹۵	۱۴/۷۸	۱۴۱
آزمایش			۱۲/۰۸	۱۲۲/۹۵	۱۴/۵۴	۱۴۰
MET (شاخص عملکردی)			۰/۲۶	۲/۵۹	۰/۲۳	۲/۶۵
آزمایش			۰/۸۷	۳/۴۲	۰/۲۴	۲/۶۴
حداکثر اکسیژن مصرفی			۱/۹۶	۲۷/۵۵	۲/۰۶	۲۷/۴۵
آزمایش			۱/۷۶	۳۶/۵۵	۲/۲۶	۲۸/۵۰

جدول ۲- نتایج آزمون t مستقل فشار خون سیستولی

متغیر	F	سطح معناداری	t	سطح معناداری	نتایج آزمون t مستقل	اختلاف میانگین
فشار خون سیستولی	۱۱/۷۶۳	۰/۰۰۱	۱۰/۷۶۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۱۴/۲۵۰
فشار خون دیاستولی	۲/۸۹۶	۰/۰۹۷	۱۲/۵۳۰	۰/۰۹۷	۰/۰۰۰	۹/۵۵۰
ضریبان قلب	۱/۲۲۶	۰/۲۷۵	۴/۰۳۴	۰/۲۷۵	۰/۰۰۰	۱۷/۰۵۰
MET (شاخص عملکردی)	۲/۷۲۲	۰/۱۰۷	-۳/۸۷۳	۰/۱۰۷	۰/۰۰۰	-۰/۷۸۰
حداکثر اکسیژن مصرفی	۱/۱۹۳	۰/۲۸۲	-۱۲/۵۶۶	۰/۲۸۲	۰/۰۰۰	-۸/۰۵۰

ظرفیت عملکردی MET و حداکثر اکسیژن مصرفی می‌شود که نتایج با تحقیق حاضر همسو بوده است (۱۶). در تحقیق کوشاهوا (Kushwaha) و همکاران (۲۰۲۲) اثربخشی توانبخشی قلبی بر عوامل خطرزای بیماران مبتلا به عروق کرونر بررسی شد و نتایج نشان داد که بعد از دوره بازتوانی فشارخون سیستولیک و دیاستولیک نسبت به گروه کنترل تفاوت معنی‌داری داشت (۱۰). بهبودی قابل توجه داده‌های پاراکلینیکی مبتلا یان به ایسکیمی قلبی در مطالعه داوسن (Dawson) و همکاران (۲۰۲۲) مشاهده گردیده است که هم سویی این تحقیق با مطالعه حاضر را در کاهش ضربان قلب استراحتی و فشار خون دیاستولی و سیستولی نشان می‌دهد که در نهایت منجر به کاهش ریسک فاکتورها و بهبود کیفیت زندگی می‌شود (۸). از طرفی یافته‌های اسکات (Scott) و همکاران (۲۰۱۸) حاکی از آن هست که ۲۴ جلسه توانبخشی قلبی ورزشی بیماران جراحی بای پس سبب بهبود شاخص‌های همودینامیک فشارخون سیستولی، دیاستولی و ضربان قلب می‌شود که با تحقیق حاضر ه خوانی دارد (۷). در مطالعه‌ای فرناندز روبیو (Fernández-Rubio) و همکاران (۲۰۲۲) بیان داشتند که، تمرینات قدرتی به مدت سه ماه، سه روز در هفته به صورت کار با دستگاه ارگومتر بازویی و پا باعث افزایش معنادار جریان خون استراحتی در ساعد و افزایش قدرت و استقامت عضلات در زنان و مردان سالمند بیمار می‌شود اما تغییرات معناداری در فشار خون سیستول و دیاستول و تغییرات ضربان قلب مشاهده نشد که با تحقیق حاضر هم سو نبوده است (۲). پیشنهاد می‌شود به منظور کنترل ریسک فاکتورهای فشارخون سیستولی و دیاستولی برای درمان بیمارانی که جراحی پیوند عروق کرونر (CABG) انجام داده‌اند، از برنامه‌های بازتوانی قلبی به صورت دوره‌ای استفاده شود.

نتیجه‌گیری

یافته‌های تحقیق حاضر تاثیر یک دوره بازتوانی قلبی را بر بهبود شاخص‌های همودینامیک و ظرفیت عملکردی نشان داده است با توجه به شیوع بالای

گروه کنترل دارای میانگین ۱ با انحراف معیار ۰/۰۰۱ و افرادی که در گروه آزمایش بوده اند، بر حسب میانگین دارای میانگین ۱/۸۰ با انحراف معیار ۰/۴۱ می‌باشند. بر حسب وزن گروه کنترل دارای میانگین ۷۶/۶۰ کیلوگرم با انحراف معیار ۴/۹۸ و افرادی که در گروه آزمایش بوده اند، بر حسب میانگین دارای میانگین ۸۲/۱۵ کیلوگرم با انحراف معیار ۴/۵۸ می‌باشند. در جدول ۱ شاخص‌های آماری میانه، انحراف استاندارد و درصد خطای متغیرهای پژوهش گزارش شده است. مقایسه بین گروهی متغیرهای تحقیق در جدول شماره ۲ ارائه گردید. سطح معناداری تفاوت بین گروهی فشار خون سیستولی (۰/۰۰۱)، فشار خون دیاستولی (۰/۰۰۱)، ضربان قلب (۰/۰۰۱) و حداکثر MET (شاخص عملکردی) (۰/۰۰۱) بوده است لذا می‌توان بیان کرد که تفاوت معناداری بین دو گروهی تمرین و کنترل در متغیرهای مورد مطالعه وجود دارد یعنی هشت هفته بازتوانی قلبی بر بهبود فشار خون سیستولی، فشار خون دیاستولی، ضربان قلب، MET و حداکثر اکسیژن مصرفی در بیماران مرد ۵۵ تا ۷۰ ساله جراحی پیوند عروق کرونر تأثیر معناداری دارد.

بحث

نتایج نشان داد هشت هفته بازتوانی قلبی بر بهبود فشار خون سیستولی، دیاستولی، بر بهبود ضربان قلب و MET بیماران مرد ۵۵ تا ۷۰ ساله با جراحی پیوند عروق کرونر تاثیر دارد. نتایج تحقیق کیسل (Kissel) و همکاران (۲۰۱۸) نشان داد که یک دوره فعالیت ورزشی سبب کاهش فشار خون سیستولی و دیاستولی می‌شود (۱۴). همچنین در پژوهش گیبونز (Gibbons) و همکاران (۲۰۲۱) مشخص شد که یک مدت کوتاه ورزش هوایی می‌تواند سبب کاهش معنی دار فشار خون شود که ریسک فاکتور قلبی عروقی را کنترل می‌نماید که با تحقیق حاضر هم راستایی دارد (۱۵). ساراسته (Saraste) و همکاران (۲۰۲۰) نشان داده‌اند بازتوانی قلبی ورزشی سبب تغییرات معنی داری در شاخص‌های

13. Quindry JC, Franklin BA, Chapman M, Humphrey R, Mathis S. Benefits and Risks of High-Intensity Interval Training in Patients With Coronary Artery Disease. *Am J Cardiol.* 2019;123(8):1370-1377.

14. Kissel CK, Nikoletou D. Cardiac Rehabilitation and Exercise Prescription in Symptomatic Patients with Non-Obstructive Coronary Artery Disease-a Systematic Review. *Curr Treat Options Cardiovasc Med.* 2018;20(9):78.

15. Gibbons RJ. Myocardial Ischemia in the Management of Chronic Coronary Artery Disease: Past and Present. *Circ Cardiovasc Imaging.* 2021;14(1):e011615.

16. Saraste A, Knuuti J. ESC 2019 guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes : Recommendations for cardiovascular imaging. *Herz.* 2020;45(5):409-420.

بیماری‌های قلبی عروقی در کشور و از طرفی مصرف سرانه بالای داروها و هزینه‌های زیاد آن و از سوی دیگر اهمیت بالای بازتوانی قلبی ورزشی در بهبود کیفیت زندگی بیماران قلبی از جمله پیوند عروق کرونری توجه بیشتر به مقوله بازتوانی قلبی و احداث کلینیک و مراکز ان امری لازم و ضروری می‌باشد.

References

- Akyuz A. Exercise and Coronary Heart Disease. *Adv Exp Med Biol.* 2020;1228:169-179.
- Fernández-Rubio H, Becerro-de-Bengoa-Vallejo R, Rodríguez-Sanz D, Calvo-Lobo C, Vicente-Campos D, Chicharro JL. Exercise Training and Interventions for Coronary Artery Disease. *J Cardiovasc Dev Dis.* 2022;9(5):131.
- Jia S, Liu Y, Yuan J. Evidence in Guidelines for Treatment of Coronary Artery Disease. *Adv Exp Med Biol.* 2020;1177:37-73.
- Braun MM, Stevens WA, Barstow CH. Stable Coronary Artery Disease: Treatment. *Am Fam Physician.* 2018;97(6):376-384.
- Clifton PM. Diet, exercise and weight loss and dyslipidaemia. *Pathology.* 2019;51(2):222-226.
- Dun Y, Smith JR, Liu S, Olson TP. High-Intensity Interval Training in Cardiac Rehabilitation. *Clin Geriatr Med.* 2019;35(4):469-487.
- Scott JM, Nilsen TS, Gupta D, Jones LW. Exercise Therapy and Cardiovascular Toxicity in Cancer. *Circulation.* 2018;137(11):1176-1191.
- Dawson LP, Lum M, Nerleker N, Nicholls SJ, Layland J. Coronary Atherosclerotic Plaque Regression: JACC State-of-the-Art Review. *J Am Coll Cardiol.* 2022;79(1):66-82.
- Sakellariou XM, Papafakis MI, Domouzoglou EM, Katsouras CS, Michalis LK, Naka KK. Exercise-mediated adaptations in vascular function and structure: Beneficial effects in coronary artery disease. *World J Cardiol.* 2021;13(9):399-415.
- Kushwaha P, Moiz JA, Mujaddadi A. Exercise training and cardiac autonomic function following coronary artery bypass grafting: a systematic review and meta-analysis. *Egypt Heart J.* 2022;74(1):67.
- Ahmadi A, Dabidi Roshan V, Jalali A. Coronary vasomotion and exercise-induced adaptations in coronary artery disease patients: A systematic review and meta-analysis. *J Res Med Sci.* 2020;25:76.
- Elagizi A, Kachur S, Carbone S, Lavie CJ, Blair SN. A Review of Obesity, Physical Activity, and Cardiovascular Disease. *Curr Obes Rep.* 2020;9(4):571-581.